

IN MEMORIAM

FERDO GESTRIN (1916-1999)

Aprila 1999 je vrste zgodovinarjev zapustil eden njihovih najeminentnejših članov, akademik, zaslužni profesor dr. Ferdo Gestrin. Bil je ena najvidnejših osebnosti sodobnega slovenskega zgodovinarstva.

Rodil se je sredi prve svetovne vojne, 8. oktobra 1916 v Ljubljani v krojaški obrtniški družini. Ta je nadaljevala tradicijo rodu barvarjev, ki se je doselil v Ljubljano v 18. stoletju. Politične, gospodarske in domače družinske razmere so že v njegovih nežnih otroških letih njegovo družino potisnile v siromaštvo. Težke življenjske okoliščine, ki jih je doživljal kot otrok in mladenič, je premagal s trdim delom, saj se je bil že zgodaj primoran preživljati sam. Ob tem sta se oblikovala njegovo iskreno nazorsko prepričanje in močna volja, ki ga je vodila do tega, da je vse življenje disciplinirano in predano garal tako v poklicu kot na drugih področjih. Le tako se je mogel z eksistenčno ogroženega obrobja družbe povzpeti v vrh slovenske znanstvene elite.

Po maturi 1935 se je na Filozofski fakulteti vpisal na študij zgodovine. Želja, da bi se posvetil medicini, se mu zaradi visokih stroškov tega študija ni uresničila, kljub temu pa je vse življenje kazal zanimanje za medicinska vprašanja. Študij na fakulteti je junija 1940 zaključil z diplomom iz zgodovine in zemljepisa.

Izbruh druge svetovne vojne ga je zatekel med služenjem vojaškega roka v Sarajevu. Nemci so njegovo enoto zajeli in odpeljali v vojno ujetništvo. Od tam se je vrnil v Ljubljano, kjer se je ob delu za Osvobodilno fronto preživljal s priložnostnimi zaposlitvami, okupator pa ga je tudi postal na prisilno delo.

Po vojni je življenjski poklic in dejavnost usmerjal na dve področji, ki ju je vselej znal uspešno povezovati: na eni strani na delo vrhunskega znanstvenika in raziskovalca zgodovinske stroke, na drugi na delo pedagoga in profesorja, ki je svoje znanstvene izkušnje posredoval in prenašal na učence in kolege.

Najprej se je posvetil pedagoškemu poklicu kot profesor na dveh ljubljanskih gimnazijah in na učiteljskišči. V petdesetih letih (1954-1959) je bil republiški inšpektor za zgodovino na svetu za šolstvo. Od konca petdesetih let (1959) je bil zaposlen na Filozofski fakulteti v Ljubljani, od jeseni 1960 kot docent za občo zgodovino srednjega veka. Leta 1962 je bil izvoljen za izrednega, 1971 za rednega profesorja Univerze v Ljubljani. Po upokojitvi leta 1983 je 1987 postal zaslužni profesor. Njegov znanstveni ugled v slovenskem pro-

storu je dobil potrditev z njegovo izvolitvijo za dopisnega (1983) in kasneje za rednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti (1987).

Znanstveno in strokovno delo akademika prof. dr. Ferda Gestrina v slovenskem zgodovinarstvu izstopa tako po kakovosti in količini kot po tematiki. Obsega blizu tristo bibliografskih enot v slovenščini, italijanščini, nemščini, angleščini in holandsčini, od tega okrog dvajset znanstvenih in strokovnih monografij ter okrog sto dvajset tehničnih prispevkov v kolektivnih monografijah, razprav in strokovnih člankov.

Profesor Gestrin je že na začetku svoje fakultetne kariere, v zgodnjih šestdesetih letih prebil daljši čas na študijskem izpopolnjevanju v Parizu pri svetovno znanim zgodovinarju Fernandu Braudelu na École Pratique des Hautes Études (sekcija za gospodarsko in socialno zgodovino). Ta izkušnja je kasneje ključno vplivala na njegovo raziskovalno usmeritev. V njegovih delih namreč ne prevladuje politična zgodovina, ampak predvsem gospodarski in družbeni elementi in pogledi. Pri delu je uporabljal sodobne historične pristope, pritegoval nove vire za osvetljevanje na eni strani že obravnavanih, na drugi pa še neraziskanih plati zgodovinskega razvoja. Velik del njegovih objav je rezultat preučevanja izvirnikov domačih in tujih arhivov.

V raziskavah se je loteval vprašanj širokega časovnega razdobja od antike do druge svetovne vojne, njegov opus pa vsebuje tudi dragocene sintetične preglede. Objavil je več učbenikov in drugih prispevkov, namenjenih pedagoškemu delu. Sodeloval je v strokovnih zgodovinskih združenjih in v uredništvih zgodovinskih revij.

Posegal je na različna področja zgodovinarstva, čeprav je zlasti blestel s svojimi raziskavami o gospodarski zgodovini, ki jo je pri nas zakoličil povsem na novo. Poleg odličnega poznavanja ekonomskih zakonitosti njegove raziskave metodično odlikujejo redne kvantifikacije, ki konkretizirajo opise gospodarskih procesov, in pretanjen smisel za sintetiziranje spoznanj. Za svojo doktorsko disertacijo *Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od 13. do 16. stoletja* (1965) je prejel raziskovalno nagrado sklada Borisa Kidriča. Pisal je o meščanski in kmečki trgovini ter o kreditnih poslih. Raziskovalno nagrado sklada Borisa Kidriča je dobil tudi za monografijo *Mitninske knjige v 16. in 17. stoletju na Slovenskem* (1972). Z objavo monografije *Pomorstvo srednjeveškega Pirana* (1987), ki ji je sledila monografija *Tržaški pomorski promet 1759/60* (1990) je postal vodilni strokovnjak za zgodovino prometa na Slovenskem. Problematiki gospodarske zgodovine zgodnjega novega veka na Slovenskem je ostal zvest tudi v knjigi *Slovenske dežele in zgodnji kapitalizem* (1991).

V mednarodnem merilu se je proslavil zlasti z raziskavami izvirnih rokopisnih zapisov v arhivih v Markah in drugod v Italiji. Na njih je temeljila vrsta njegovih razprav in mednarodnih ter domačih nastopov.

* Podrobni podatki o profesorjevem življenju in delu so zbrani v: Gestrinov zbornik, Ljubljana 1999.

Odkril je tesne gospodarsko-migracijske vezi, ki so nek-
daj pomenile most med obema obalama Jadrana. Ob-
jave njegovih izsledkov so v znanstvenih krogih me-
diteranskega prostora vzbudile široko zanimanje za
tovrstno problematiko, ki so ji bili nato posvečeni
številni simpoziji v Italiji in pri nas, Italija pa ga je zaradi
njegovih zaslug počastila z redom viteza "Cavaliere
ufficiale". Količina gradiva in védenja, ki se je nako-
pčila ob njegovih raziskavah v mediteranskih arhivih, je
bila tolikšna, da jo je uspel zaokrožiti v svojo zadnjo
monografijo Slovske migracije v Italijo šele konec
lanskega leta (1998), več kot poldrugo desetletje po tem,
ko ni bil več dejaven v pedagoškem poklicu.

Posvečal se je tudi zgodovini posameznih krajev,
med njimi zgodovini Ljubljane, Ptuja, Gutenwerda, Ble-
da, Radovljice, Iga in njegove okolice. Slednjemu je po-
svetil monografijo Svet pod Krimom (1993), v kateri je
posegel v časovno okolje druge svetovne vojne in z njo
dokazal, da sta medievistični način in tehnika razisko-
valnega dela uporabna tudi za preučevanje sodobnih
virov.

Za osemdesetletnico smo mu kolegi izkazali hva-
ležnost z jubilejnim mednarodnim zbornikom znanst-
venih razprav, ki pa je izšel z več kot dvoletno zamudo.
Na tiskovni konferenci 12. marca letos (1999) je
profesor zgodovinarjem položil na srce svojo poslanico,
ki je ostala tudi njegova poslednja: željo, naj združimo
svoja prizadevanja in uresničimo program in vizijo
raziskav slovske pretoklosti, kot jo je že pred časom
zastavila Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Profesorja Gestrina smo poznali in spoštovali; imeli
smo ga radi kot profesorja, mentorja, sodelavca, znanca,
prijatelja ... S svojim šaljivo strogim in hkrati neubran-
ljivo galantnim pristopom je osvojil vsakogar od gene-
racij študentov, ki so na študijski poti obiskovale njegovo

"solo". Očarale so nas njegove drobne ljubeznivosti in
pozornosti. Spominjam se, kako se je med njegovim
predavanjem za študente prvega letnika kolegici, ki je
sedela sredi prve klopi, odkotalil na tla proti katedru
svinčnik. Otrpnila je od nelagodja, profesor pa ji je - v
veselje vseh prisotnih - priskočil na pomoč: v hipu je
pobral njeno pisalo in ji ga galantno vrnil. Vsi, ki smo
profesorja Gestrina poznali in prihajali z njim v stik, smo
občutili njegovo toplino in bili deležni njegovih drobnih
pozornosti. Svojo življenjsko vedrino in na videz ne-
usahljivo energijo je prenašal tudi na svojo okolico.

Po tolmačenju profesorja Gestrina naj bi njegov
priimek izhajal iz furlanščine: pomenil naj bi po-
vodnega moža. Je mar to dejstvo pripomoglo, da je v
življenju večkrat uspel premagati nevarna naključja, ki
so skoraj terjala njegovo življenje? Ko je v začetku
petdesetih let s šolsko ekskurzijo obiskal Pazin, je prišlo
do nesreče. Kraško kotanjo pod pazinskim gradom, kjer
je stal s kolegom Kosmatinom, je zalil izbruh podzemne
vode. Profesor Gestrin se je z izjemno prisebnostjo uspel
rešiti, medtem ko je njegov prijatelj v nesreči izgubil
življenje. Dobra tri desetletja kasneje, mrzlega januarja
1985, je s sebi lastno intuicijo začutil, da mu odpo-
veduje srce. Ko se je že napotil v bolnišnico, je doživel
srčni infarkt. Z izjemno disciplino in redno telesno
vadbo si je uspel povrniti zdravje in fizično kondicijo.
Pred dvema letoma je premagal tudi zahrbitno bo-
relizo. Prekipeval je od delovnih načrtov: pripravljaj je
sintetično zgodovino pomorstva, načrtoval je objavo
dela gradiva iz arhivov v Markah v Knjižnici Annales:
skratka, dajal je vtis, da je neuničljiv. Prav zato je nje-
govo nenadno slovo tako nedojmljivo in prav zato se
zdi, da ostaja še vedno med nami.

Darja Mihelič

Ob praznovanju 80-letnice Ferda Gestrina (desno) 16. 10. 1996 v Ljubljani
(levo: Peter Vodopivec) (foto: M. Rebolj).